

מתברת נדרים - א

מסכת נדרים פרק א

(ב,א) משנה: כל כינויי נדרים כנדרים, וחרמים כחרמים, ושבועות כשבועות, ונזירות כנזירות. האומר לחברו "מודרני ממך", "מופרשני ממך", "מרוחקני ממך"; "שאני אוכל לך", "שאני טועם לך" - אסור. "מנודה אני לך", ר' עקיבא היה חוכך בזה להחמיר

(ב,ב) גמרא: כל כינויי נדרים כנדרים -- מאי שנא גבי נזיר דלא קתני להו לכולהו, ומאי שנא גבי נדרים דקתני לכולהו? אמשום דנדר ושבועה כתיבי גבי הדדי - תני תרתין, וכיון דתני תרתין, תני לכולהו!

{וליתני כינוי שבועות בתר נדרים?!? אאידי דתנא נדרים, דמיתסר חפצא עליה, תנא נמי חרמים, דמיתסר חפצא עליה - לאפוקי שבועה, דקאסר נפשיה מן חפצא!

{פתח בכינויין: "כל כנויי נדרים" - ומפרש ידות: "האומר לחבירו מודר אני ממך"! ~ותו: ידות אינשי! אאיירי בהון, וחסורי מיחסרא, והכי קתני: כל כינויי נדרים כנדרים, וידות נדרים כנדרים!

{ולפרוש כינויין ברישא?!? אהוא דסליק מיניה, ההוא מפרש ברישא, כדתנן: "במה מדליקין ובמה אין מדליקין? אין מדליקין לא בלכש, ולא בחסן ולא בכלך וכו'"; "במה טומנין ובמה אין טומנין? אין טומנין לא בגפת ולא בזבל וכו'"; "במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה? לא תצא אשה לא בחוטי צמר, ולא בחוטי פשתן, ולא ברצועות שבראשה!"

{וכל היכא דפתח לא מפרש ברישא?!? והתנן: "יש נוחלין ומנחילין; נוחלין ולא מנחילין - ואלו נוחלין ומנחילין"; "יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן; מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן - ואלו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן"; "יש טעונות שמן ולבונה; שמן ולא לבונה - ואלו טעונות שמן ולבונה"; "יש טעונות הגשה ואין טעונות תנופה; תנופה ולא הגשה - ואלו טעונות הגשה"; "יש בכור לנחלה ואין בכור לכהן; בכור לכהן ואין בכור לנחלה - ואיזהו בכור לנחלה ואין בכור לכהן?!? אהלן, משום דאושו ליה, מפרש ההוא דפתח ברישא! אהא "במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה"? דלא אושא, וקתני "יוצא גמל"!? (ג,א) |אלא לאו דווקא - זימנין מפרש ההוא דפתח ברישא, זימנין ההוא דסליק מפרש ברישא!

<<ואיבעית, אימא: ידות, אידי דאתיין מדרשא, מפרש להון ברישא! אוליפתח הדין ברישא?!? אמפתח פתח בכינויין דאורייתא

מתברת נדרים - א

ברישא, והדר מפרש ידות, דאתיין ליה מדרשא!
{הניחא למאן דאמר כינויין לשון נכרים הן, אלא למאן דאמר
לשון שבדו להן חכמים להיות נודר בו, מאי איכא למימר?! כמי
קתני ידות?! ולא חסורי קא מחסרת לה! אקדים נמי ותני ידות:
"כל ידות נדרים כנדרים, וכל כינויי נדרים כנדרים - ואלו הן
ידות: האומר לחבירו ... ואלו הן כינויי: "קונס", "קונח", "קונס"!"

וידות, היכא כתיב? <(במדבר ו) "איש כי יפליא לנדור נדר נזיר
להזיר לה", ותניא: "נזיר להזיר" - לעשות כינויי נזירות כנזירות,
וידות נזירות כנזירות; אין לי אלא בנזירות - בנדרים מניין?
תלמוד לומר: "איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה" - מקיש
נזירות לנדרים ונדרים לנזירות - מה נזירות, עשה בו ידות נזירות
כנזירות - אף נדרים, עשה בהם ידות נדרים כנדרים; ומה נדרים,
עובר ב"בל יחל" וב"בל תאחר" - אף נזירות, עובר ב"בל יחל"
וב"בל תאחר"; ומה נדרים, האב מיפר נדרי בתו, ובעל מיפר נדרי
אשתו - אף נזירות, האב מיפר נזירות בתו, ובעל מיפר נזירות
אשתו

{מאי שנא גבי נזירות דכתיב: "נזיר להזיר" - נדרים נמי, הא
כתיב: "לנדור נדר" והיקישא למה ליה? אי כתב "נדר לנדור"
כדכתב "נזיר להזיר", כדקאמרת - לא צריך היקישא! - השתא,
דכתיב: "לנדור נדר", דברה תורה כלשון בני אדם! {הניחא למאן
דאית ליה "דברה תורה כלשון בני אדם", אלא למאן דלית ליה
"דברה תורה כלשון בני אדם", האי "לנדור נדר", מאי עביד ליה?
<דריש ליה לעשות ידות נדרים כנדרים, ומקיש נזירות לנדרים! -
"נזיר להזיר" דריש ליה: מלמד (ג,ב) שהנזירות חל על הנזירות!

{ולמאן דאמר "דברה תורה כלשון בני אדם", ו"נזיר להזיר" דריש
לעשות ידות נזירות כנזירות - שהנזירות חל על הנזירות מנא
ליה?! ~הניחא אי סבירא ליה כמאן דאמר אין נזירות חל על
נזירות - אלא אי סבירא ליה כמאן דאמר נזירות חל על נזירות,
מנא ליה?! <נימא קרא "ליזור" - מאי "להזיר"? שמעת מינה
תרתיה!

במערבא אמרי: אית תנא דמפיק ליה לידות מן "לנדור נדר",
ואית תנא דמפיק ליה מן (במדבר ל) "כל היוצא מפיו יעשה"

אמר מר: ומה נדרים, עובר (במדבר ל) ב"בל יחל" ו"בל תאחר" --

מתברת נדרים - א

{בשלמא "בל יחל" דנדרים, משכחת לה כגון דאמר "ככר זו אוכל", ולא אכלה - עובר משום "בל יחל דברו" ~אלא "בל יחל" דנזירות, היכי משכחת לה?! כיון דאמר "הריני נזיר", הוה ליה נזיר! אכל - קס ליה ב"בל יאכל"; שתה - קס ליה ב"בל ישתה"?!
אמר **רבא**: לעבור עליו בשנים!

{ "בל תאחר" דנזירות, היכי משכחת לה?! כיון דאמר "הריני נזיר", הוה ליה נזיר! אכל, קס ליה ב"בל יאכל"?! ~באומר: "לכשארצה, אהא נזיר!" } ואי אמר "כשארצה", ליכא בל תאחר! | אמר **רבא**: כגון דאמר "לא איפטר מן העולם עד שאהא נזיר", דמן ההיא שעתא הוה ליה נזיר, מידי דהוה האומר לאשתו "הרי זו גיטיך שעה אחת קודם מיתתי", אסורה לאכול בתרומה מיד - אלמא אמרינן: כל שעתא ושעתא, דילמא מיית - הכא נמי, לאלתר הוי נזיר, דאמרינן: דילמא השתא מיית!

(ד,א) <<רב אחא בר יעקב אמר: כגון דנדר והוא בבית הקברות! {הניחא למאן דאמר לא חיילא עליה נזירות מאלתר - אלא למאן דאמר מאלתר חיילא עליה, מי איכא "בל תאחר"?! ~ועוד: האמר **מר בר רב אשי**: חיילא נזירות עליה מאלתר, וכי פליגי, לענין מלקות פליגי?! ~אפילו הכי, קס ליה ב"בל תאחר" משום דקא מאחר נזירות דטהרה!

אמר ר' **אשי**: הואיל וכן, נזיר שטימא עצמו במזיד, עובר משום "בל תאחר" דנזירות טהרה!

<<רב אחא בריה דרב איקא אמר: עובר בבל תאחר תגלחתו. ולא מיבעיא למאן דאמר תגלחת מעכבת, אלא אפילו למאן דאמר תגלחת אינה מעכבת, מצות גילוח, מיהא, לא מיקיים!

<<<מר **זוטרא בריה דרב מרי** אמר: עובר בבל תאחר קרבנותיו! {ומן הכא נפקא ליה?! מהתם נפקא ליה: (דברים כג) "כי דרוש ידרשנו" - אלו חטאות ואשמות?! ~כמהו דתימא? חידוש הוא שחידשה תורה בנזיר! #;מאי חידוש? ^ אילימא דלא מתפיס ליה לחטאת נזיר בנדר - הרי חטאת חלב, שאין מתפיסה בנדר, ועובר בבל תאחר! ~אלא מאי חידושיה? סלקא דעתך אמינא: הואיל ואם אמר "הריני נזיר אפילו מן חרצן" הוי נזיר לכל - אימא: לא ליעבור עליה משום בל תאחר - קמשמע לן! {הניחא למאן דאמר כי נזיר מן חרצן הוי נזיר לכל - אלא לר' שמעון דאמר אין נזיר עד שיזיר מכולן, מאי איכא למימר?! ~ועוד, האי חידוש לחומרא הוא! | ~אלא מאי חידושיה? דסלקא דעתך אמינא: הואיל (ד,ב) ואם גילח על אחת משלשתן, יצא, לא ליעבור עליה בבל תאחר -

קמשמע לך!

<אויבער, אימא: מאי חדושיה? משום דלא מתפיסו בנדר! והא, דקא קשיא לך חטאת חלב - חטאת חלב קאתיא לכפרה - חטאת נזיר, למאי אתיא?! {והרי חטאת יולדת, דלא אתיא לכפרה, ועבר עלה משום בל תאחר!} אהיא קא שריא לה למיכל בקדשים!#

אמר מר: ומה נדרים, האב מיפר נדרי בתו, ובעל מיפר נדרי אשתו - אף נזירות, האב מיפר נזירות בתו, ובעל מיפר נזירות אשתו {למה לי היקשא?! תיתי במה מצינו מנדרים?!} <דילמא גבי נדרים הוא דמיפר, משום דלא אית ליה קיצותא - אבל גבי נזירות, דאית ליה קיצותא, דסתם נזירות שלשים יום, אימא לא! - קמשמע לך!

האומר לחברו "מודר אני ממך", "מופרשני ממך", "מרוחקני ממך"; "שאני אוכל לך", "שאני טועם לך" - אסור -- אמר **שמואל**: בכולן, עד שיאמר "שאני אוכל לך", "שאני טועם לך" {מיתיבי: "מודר אני ממך", "מופרשני ממך", "מרוחקני ממך", הרי זה אסור; "שאני אוכל לך", "שאני טועם לך", הרי זה אסור?!} אהכי קתני: במה דברים אמורים? באומר "שאני אוכל לך", "שאני טועם לך" {והתניא איפכא: "שאני אוכל לך", "שאני טועם לך" - אסור; "מודרני ממך", "ומופרשני ממך", "מרוחקני ממך", הרי זה אסור!} קתני הכי: **וכבר אמר**: "מודרני!" {אי הכי, היינו רישא!} ~ועוד, "אסור" "אסור" למה לי למתני?! | <אלא אמר **שמואל**: טעמא דאמר "שאני אוכל לך", "שאני טועם לך" הוא דאסור **וחבירו מותר** - (הא) אבל אמר "מודרני הימך" לחודיה, שניהן אסורין! כי הא דאמר ר' יוסי בר' חנינא: "מודרני הימך", שניהן אסורין!

{תנן: "הריני עליך חרס", המודר אסור, אבל מדיר לא?!} <כגון דפריש "ואת עלי, לא!" {את עלי חרס", הנודר אסור, אבל מודר לא?!} <כגון דפריש "ואנא עלך, לא" - אבל סתמא, מאי? שניהן אסורים!} <הא, מדקתני סיפא "הריני עליך ואת עלי", שניהן אסורין - הדין הוא דשניהם אסורין - הא סתמא, הוא אסור וחברו מותר?! | <אלא הכי אתמר **דר' יוסי בר' חנינא**: "מודר אני לך", שניהם אסורין; "מודרני הימך", הוא אסור וחברו מותר! {והא מתניתין, דקתני "הימך", ואוקימנא למתניתין לשמואל בכולן עד שיאמר "שאני טועם לך" ו"שאני אוכל לך" הוא דאסור וחברו מותר - אבל "במודרני הימך", שניהם אסורין!

|אלא מעיקרא, דשמואל הכי איתמר: טעמא דאמר "שאני אוכל לך", ו"שאני טועם לך" הוא דאין הוא אסור אלא באכילה - הא "מודרני ממך", אסור אפילו בהנאה! {אי הכי, לימא שמואל הכי: ואם לא אמר אלא "שאני אוכל לך" ו"שאני טועם לך", אין אסור אלא באכילה!?

|אלא הכי איתמר: טעמא דאמר "שאני אוכל לך" ו"שאני טועם לך" הוא דאסור - אבל אמר "מודרני הימך", לא משמע דאמר אסור - מאי טעמא? "מודר אני ממך" - "לא משתעינא בהדך" משמע; "מופרשני ממך" - "דלא עבידנא עמך משא ומתן" משמע; "מרוחקני ממך" - "דלא קאימנא בארבע אמות דילך" משמע

(ה,ב) וְלִימָא: קסבר שמואל: ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים?! <אין! שמואל מוקים לה למתניתין כר' יהודה, דאמר: ידים שאין מוכיחות לא הוויין ידים. דתנן: גופו של גט: "הרי את מותרת לכל אדם". **רבי יהודה** אומר: "ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואיגרת שבוקין"! {אמאי דחיק שמואל לאוקומה למתניתין כרבי יהודה?! לוקמה כרבנן - אף על גב דאין ידים מוכיחות?! <אמר **רבא**: מתניתין קשיתה: אמאי תאני "שאני אוכל לך", "שאני טועם לך"?! ליתני: "שאני אוכל", "שאני טועם"!?! - שמע מינה: בעינן ידים מוכיחות!

איתמר: ידים שאין מוכיחות - **אביי** אמר: הוויין ידים, ו**רבא** אמר: לא הוויין ידים. אמר **רבא**: **רבי אידי** אסברה לי: אמר קרא: (במדבר ו) "נזיר להזיר לה" - מקיש ידות נזירות לנזירות - מה נזירות, בהפלאה, אף ידות נזירות, בהפלאה!

^ לימא בפלוגתא דר' יהודה ורבנן קמיפלגי, דתנן: גופו של גט: "הרי את מותרת לכל אדם". **ר' יהודה** אומר: "ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין, וגט פטורין, ואיגרת שבוקין" ~אביי דאמר כרבנן, ורבא דאמר כרבי יהודה! <אמר לך אביי: אנא דאמרי אפילו לר' יהודה - עד כאן לא קאמר רבי יהודה בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט, דבעינן כריתות וליכא, אבל בעלמא, מי שמעת ליה?! ~ורבא אמר: אנא דאמרי אפילו לרבנן - עד כאן לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט, (ו,א) דאין אדם מגרש את אשת חברו, אבל בעלמא, מי שמעת להו!?

{מיתיבי: "הרי הוא עלי", "הרי זה עלי", אסור, מפני שהוא יד לקרבן - טעמא דאמר "עלי" הוא דאסור, אבל לא אמר "עלי",

מתברת נדרים - א

לא! - תיובתא דאביי! <אמר לך אביי: טעמא דאמר "עלי" הוא דאסור, אבל אמר "הרי הוא" ולא אמר "עלי", "הרי הוא דהפקר", "הרי הוא דצדקה" קאמר! >והא "מפני שהוא יד לקרבן" קתני! | <אלא אימא: טעמא דאמר "עלי", הוא אסור וחבירו מותר - אבל אמר "הרי הוא", שניהן אסורין. >דלמא "הרי הוא הקדש" קאמר!

{מיתיבי: "הרי זו חטאת", "הרי זו אשם", אף על פי שהוא חייב חטאת ואשם, לא אמר כלום; "הרי זו חטאתי", "הרי זו אשמי", אם היה מחויב, דבריו קיימין - תיובתא דאביי! <אמר לך אביי: הא מני? ר' יהודה היא! >והא אביי הוא דאמר: אנא דאמרי אפילו לרבי יהודה! |>הדר ביה!

^ אלא לימא: רבא דאמר כרבי יהודה! <אמר לך רבא: אנא, דאמרי אפילו לרבנן - עד כאן לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט, דאין אדם מגרש את אשת חבירו, אבל בעלמא, בעינן ידים מוכיחות!

(ו,ב) בעי רב פפא: יש יד לקידושין או לא? >היכי דמי? ^ אילימא דאמר לה לאשה "הרי את מקודשת לי", ואמר לחבירתה "ואת נמי" - פשיטא! היינו קידושין עצמן! - אלא כגון דאמר לה לאשה "הרי את מקודשת לי", ואמר לה לחבירתה "ואת" - מי אמרינן "ואת נמי" אמר לה לחבירתה, ותפסי בה קידושין לחבירתה? או דלמא "ואת חזאי" אמר לה לחבירתה, ולא תפסי בה קידושין בחבירתה?

{ומי מיבעי ליה לרב פפא! >והא, מדאמר ליה רב פפא לאביי: "מי סבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים?!" - מכלל דסבירא ליה לרב פפא דיש יד לקידושין! <אחדא מגו מאי דסבירא ליה לשמואל, אמר ליה לאביי

בעי רב פפא: יש יד לפאה או אין יד לפאה? >היכי דמי? ^ אילימא דאמר: "הדין אוגיא ליהוי פאה, והדין נמי" - ההיא פיאה מעלייתא היא! כי קא מיבעיא ליה כגון דאמר: "והדין", ולא אמר "נמי" - מאי? #מכלל דכי אמר "שדה כולה תיהוי פאה", הויא פאה! <אין! ~והתניא: מנין שאם רוצה לעשות כל שדהו פאה, עושה? תלמוד לומר: (ויקרא יט) "פאת שדך" # מי אמרינן: כיון דאיתקש לקרבנות - מה קרבנות, יש להם יד, אף פאה, יש לה יד? או דלמא כי איתקש, "לבל תאחר" הוא דאיתקש? #והיכא איתקש? דתניא: (ז,א) (דברים כג) "מעמדך" - זה לקט שכחה ופאה #

מתברת נדרים - א

יש יד לצדקה או אין יד לצדקה? הֵיכִי דמי? ^ אילימא דאמר:
"הדין זוזא לצדקה, והדין נמי" - ההוא צדקה עצמה היא! אלא
כגון דאמר: "הדין" ולא אמר "נמי" - מאי? "הדין נמי צדקה"
קאמר? או דלמא מאי "והדין"? לנפקותא בעלמא קאמר, ודבורא
הוא דלא אסקיה? - מי אמרינן: כיון דאיתקש לקרבנות, דכתיב:
(דברים כג) "בפיך" - זו צדקה - מה קרבנות, יש להן יד, אף
צדקה, יש לה יד? או דלמא ל"בל תאחר" הוא דאיתקש?
יש יד להפקר, או דלמא אין יד להפקר? והיינו צדקה! <"אם
תמצא לומר" קאמר - אם תמצא לומר יש יד לצדקה, דאין היקש
למחצה - הפקר, מי אמרינן היינו צדקה? או דלמא שאני צדקה,
דצדקה לא חזיא אלא לעניים, אבל הפקר, בין לעניים בין
לעשירים?

בעי **רבינא**: יש יד לבית הכסא או לא? הֵיכִי דמי? ^ אילימא
דאמר: "הדין ביתא ליהוי בית הכסא, והדין נמי" - ההוא בית
הכסא נמי הוה! - אלא כגון דאמר: "והדין", ולא אמר "נמי" -
מאי "הדין" דאמר? "והדין נמי בית הכסא"? או דלמא מאי -
"והדין לתשמישא בעלמא" קאמר?

{מכלל דפשיטא ליה לרבינא דיש זימון לבית הכסא! והא מיבעיא
ליה לרבינא: הֵזְמִינוּ לבית הכסא, מהו? הֵזְמִינוּ לבית המרחץ,
מהו? - הֵזְמִינוּ מועיל או אין זימון מועיל? ארבינא, חדא מגו חדא
קמיבעיא ליה - הֵזְמִינוּ מועיל או אין זימון מועיל? אם תמצי לומר
יש זימון, יש יד או אין יד? - תיבעי ליה!

"מנודה אני לך", **ר' עקיבא** היה חוכך בזה להחמיר -- אמר **אביי**:
מודה ר' עקיבא לענין מלקות, שאינו לוקה. דאם כן, ניתני: "ר'
עקיבא מחמיר"

אמר **רב פפא**: ב"נדינא מינדך", דכולי עלמא לא פליגי דאסור;
"משמתנא מינדך", לכולי עלמא שרי. במאי פליגי? (**זב**) ב"מנודה
אני לך"! דרבי עקיבא סבר: לישנא דנידויא הוא, ורבנן סברי:
לישנא דמשמתנא הוא. ופליגא דרב חסדא, דההוא גברא דאמר:
"משמתנא בנכסיה דבריה דרב ירמיה בר אבא". אתא לקמיה
דרב חסדא. אמר ליה: לית דחש לה להא דרבי עקיבא! - קסבר:
ב"משמתנא" פליגי!

אמר **רבי אילא** אמר **רב**: נדהו בפניו, אין מתירין לו אלא בפניו;

מתברת נדרים - א

נדהו שלא בפניו, מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו

אמר **רב חנין** אמר **רב**: השומע הזכרת השם מפי חבירו, צריך לנדותו! ואם לא נידהו, הוא עצמו יהא בנידוי! שכל מקום שהזכרת השם מצויה, שם עניות מצויה, ועניות כמיתה, שנאמר: (שמות ד) "כי מתו כל האנשים", ותניא: כל מקום שנתנו חכמים עיניהם, או מיתה או עוני

אמר **רבי אבא**: הוה קאימנא קמיה **דרב הונא**. שמעה להך איתתא דאפקה הזכרת השם לבטלה. שמתה, ושרא לה לאלתר באפה. שמע מינה תלת: שמע מינה: השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו; ושמע מינה: נידהו בפניו, אין מתירין לו אלא בפניו; ושמע מינה: אין בין נידוי להפרה ולא כלום

אמר **ר' גידל** אמר **רב**: תלמיד חכם מנדה לעצמו, ומיפר לעצמו {פשיטא! כמהו דתימא? אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין - קמשמע לן!

היכי דמי? כי הא **דמר זוטרא חסידא**, כי מחייב בר בי רב שמתא, משמית נפשיה ברישא, והדר משמת בר בי רב. וכי עייל לביתיה, שרי לנפשיה והדר שרי ליה

ואמר **רב גידל** אמר **רב**: (**ח,א**) מנין שנשבעין לקיים את המצוה? שנאמר: (תהלים קיט) "נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך" {זהלא מושבע ועומד מהר סיני הוא?! אלא הא קמשמע לן דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה!

ואמר **רב גידל** אמר **רב**: האומר "אשכים ואשנה פרק זה" "אשנה מסכתא זו", נדר גדול נדר לאלהי ישראל! {זהלא מושבע ועומד הוא, ואין שבועה חלה על שבועה?! אמאי קמשמע לן? דאפילו זרוזי בעלמא! {היינו דרב גידל קמייתא?! אהא קמשמע לן: כיון דאי בעי פטר נפשיה בקרית שמע שחרית וערבית, משום הכי חייל שבועה עליה

אמר **ר' גידל** אמר **רב**: האומר לחבירו: "נשכים ונשנה פרק זה", עליו להשכים, שנאמר: (יחזקאל ג) "ויאמר אלי קום צא אל הבקעה ושם אדבר אותך. ואקום ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד"

אמר **רב יוסף**: נידוהו בחלום, צריך עשרה בני אדם להתיר לו. והוא דתנו הלכתא, אבל מתנו ולא תנו, לא. ואי ליכא דתנו הלכתא, אפילו מתנו ולא תנו. ואי ליכא, ליזיל וליתב אפרשת

מתברת נדרים - א

דרכים, ויהיב שלמא לבי עשרה, עד דמקלעי ליה עשרה דגמרי הלכתא

אמר ליה **רבינא לרב אשי**: ידע מאן שמתיה, מהו דלישרי ליה? <אמר ליה: לשמותיה שויה שליח - למישרי ליה, לא שויה שליח!

אמר ליה **רב אחא לרב אשי**: שמתיה ושרו ליה בחלמיה, מאי? אמר ליה: כשם שאי אפשר לבר בלא תבן, (**ח,ב**) כך אי אפשר לחלוס בלא דברים בטלים!

רבינא הוה לה נדרא לדביתהו. אתא לקמיה **דרב אשי**. אמר ליה: גבעל, מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו? <אמר ליה: אי מכנפין, אין - אי לא, לא! - שמע מינה תלת: שמע מינה: בעל נעשה שליח לחרטת אשתו; ושמע מינה: לא שרי למישרי נדרא באתרא דרביה; ושמע מינה: כי מכנפין, שפיר דמי

ושמתא, אפילו באתרא דרביה. ויחיד מומחה שרי שמתא

אמר ר' שמעון בר זביד אמר ר' יצחק בר טבלא אמר ר' חייא אריכא דבי ר' אחא אמר ר' זירא אמר ר' אלעזר אמר ר' חנינא אמר ר' מיאשה משמיה דרבי יהודה בר אילעאי: מאי דכתיב: (מלאכי ג) "וזרחתה לכם יראי שמי"? אלו בני אדם שהן יראין להוציא שם שמים לבטלה; "שמש צדקה ומרפא" - אמר **אביי**: שמע מינה: חרגא דיומא מסי. ופליגא דר' שמעון בן לקיש, דאמר: אין גיהנם לעולם הבא, אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה - צדיקים מתרפאין בה, ורשעים נידונין בה, שנאמר: "וזרחתה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה". ולא עוד, אלא שמתעדנין בה, שנאמר: "ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק"; והרשעים נידונין בה, שנאמר: "כי הנה היום בא בער כתנור והיו כל זדים וכל עשה רשעה קש ולהט אתם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעזב להם שרש וענף"

(ט,א) **משנה**: "כנדרי רשעים" - נדר בניזיר, ובקרבן, ובשבועה; "כנדרי כשרים" - לא אמר כלום; "כנדבותם" - נדר בניזיר ובקרבן

גמרא: {ודלמא הכי קאמר: "כנדרי רשעים לא נדרנא"?! אמר **שמואל**: באומר "כנדרי רשעים הריני", "... עלי", ו"... הימנו" - "הריני" - בניזירות; "עלי" - בקרבן; "הימנו" - בשבועה

"הריני" - בניזירות -- {דלמא "הריני בתענית" קאמר?! אמר

שמואל: כשהיה נזיר עובר לפניו¹

"הימנו" - בשבועה -- {דלמא "הימנו דאכילנא" קאמר!?! קאמר רבא: דאמר: "הימנו שלא אוכל" {אי הכי, מאי למימרא?! כמהו דתימא? הא לא מפיק שבועה מפומיה - קמשמע לן הדין!

"כנדרי כשרים" - לא אמר כלום; "כנדבותם" - נדר בניזיר ובקרבן -- ;מאן תנא דשאני ליה בין נדר לנדבה? ^ לימא: לא רבי מאיר ולא רבי יהודה! דתניא: (קהלת ה) "טוב אשר לא תדר משתדר ולא תשלם" - טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר, דברי ר' מאיר. **רבי יהודה** אומר: טוב מזה ומזה נודר ומשלם אפילו תימא ר' מאיר - (ט,ב) כי קאמר ר' מאיר, בנדר - בנדבה, לא קאמר! {והא קתני: "'כנדבותם" - נדר בניזיר ובקרבן"! אתני: "נדב בניזיר ובקרבן" {מאי שנא נודר, דלא? דלמא אתי בה לידי תקלה - נדבה נמי לא, דלמא אתי בה לידי תקלה?! אכהלל הזקן, דתניא: אמרו על **הילל הזקן** שלא מעל אדם בעולתו כל ימיו. מביאה כשהיא חולין לעזרה, ומקדישה וסומך עליה ושוחטה

{הניחא נדבה דקרבנות - נדבה דנזירות, מאי איכא למימר?! אסבר לה כשמעון הצדיק! דתניא: אמר **שמעון הצדיק**: מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד. פעם אחת, בא אדם אחד נזיר מן הדרום, וראיתיו שהוא יפה עינים, וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים. אמרתי לו: בני! מה ראית להשחית את שערך זה הנאה? אמר לי: רועה הייתי לאבא בעירי. הלכתי למלאות מים מן המעיין, ונסתכלתי בבבואה שלי, ופחז עלי יצרי, ובקש לטורדני מן העולם. אמרתי לו: "רשע! למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך, במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה?! העבודה! שאגלחך לשמים!" מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו: בני! כמוך ירבו נוזרי נזירות בישראל! עליך הכתוב אומר: (במדבר ו) "איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה'!"

{מתקיף לה **רבי מני**: מאי שנא אשם נזיר טמא, דלא אכל, דאתי על חטא - כל אשמות נמי לא ליכול, דעל חטא אתו! אמר ליה ר' יונה: היינו טעמא, כשהן תוהין נוזרין, וכשהן מטמאין ורבין עליהן ימי נזירות, מתחרטין בהן, ונמצאו מביאין חולין לעזרה! {אי הכי, אפילו נזיר טהור נמי?! אנזיר טהור לא, דאמודי אמיד נפשיה דיכול לנדור!

<<אויבעית אימא: (יא,א) אפילו תימא רבי יהודה - כי אמר ר'

1 לפננו: "עלי בקרבן"

יהודה בנדבה - בנדר לא אמר! {והקתני: טוב מזה ומזה נודר ומקיים!} אתני: "נודב ומקיים"! {מאי שנא נודר דלא? דילמא אתי בה לידי תקלה - נדבה נמי, דילמא אתי לידי תקלה!} ארבי יהודה לטעמיה, דאמר: אדם מביא כבשתו לעזרה, ומקדישה וסומך עליה ושוחטה! {תינח נדבה דקרבנות - נדבה דנזירות, מאי איכא למימר?!} ארבי יהודה לטעמיה, דתניא: **רבי יהודה** אומר: חסידים הראשונים היו מתאווין להביא קרבן חטאת, לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם. מה היו עושין? עומדין ומתנדבין נזירות למקום, כדי שיתחייב קרבן חטאת למקום! **ר' שמעון** אומר: לא נדרו בנזיר, אלא הרוצה להביא עולה, מתנדב ומביא; שלמים, מתנדב ומביא; תודה וארבעה מיני לחמה, מתנדב ומביא - אבל בנזירות, לא התנדבו, כדי שלא יקראו חוטאין, שנאמר: (במדבר ו) "וכפר עליו מאשר חטא על הנפש"

אמר **אביי**: שמעון הצדיק, ורבי שמעון, ור' אלעזר הקפר, כולן שיטה אחת הן, דנזיר חוטא הוי. שמעון הצדיק ורבי שמעון, הא דאמרן; ורבי אלעזר הקפר ברבי, דתניא: **ר' אלעזר הקפר ברבי** אומר: "וכפר עליו מאשר חטא על הנפש" - ווכי באיזו נפש חטא זה?! אלא שציער עצמו מן היין! והלא דברים קל וחומר: ומה זה, שלא ציער עצמו אלא מן היין, נקרא חוטא - המצער עצמו מכל דבר, על אחת כמה וכמה! - מכאן, כל היושב בתענית נקרא חוטא. והדין קרא, בנזיר טמא כתיב, משום דשנה בחטא הוא

משנה: האומר לחבירו² "קונס", "קונח", "קונס", הרי אלו כינויין לקרבן; "חרק", "חרד", "חרף", הרי אלו כינויין לחרס; "נזיק", "נזיח", "פזיח", הרי אלו כינויין לנזירות; "שבותה", "שקוקה", נודר ב"מוהי", הרי אלו כינויין לשבועה

גמרא: איתמר: כינויין - **ר' יוחנן** אמר: לשון אומות הן. **ר' שמעון בן לקיש** אמר: לשון שבדו להם חכמים להיות נודר בו #וכן הוא אומר: (מלכים א יב) "בחדש אשר בדא מלבו" #; וטעמא מאי תקינו רבנן כינויין? <דלא לימא "קרבן"! {ולימא "קרבן"!} <דילמא אמר "קרבן לה" ! {ולימא "קרבן לה" !} <דילמא אמר "לה" ! ולא אמר "קרבן", וקא מפיק שם שמים לבטלה! ותניא: **רבי שמעון** אומר: (**יב**) מנין שלא יאמר אדם "לה' עולה", "לה' מנחה", "לה' תודה", "לה' שלמים"? תלמוד לומר: (ויקרא א) "קרבן לה" - וקל וחומר: ומה זה, שלא נתכוון אלא להזכיר שם שמים על הקרבן, אמרה תורה "קרבן לה" - לבטלה, על אחת כמה וכמה!

2 כך הגרסה לפנינו ובמשניות, אבל יש מוחקים תיבת לחברו

^ לימא כתנאי: **בית שמאי** אומרים: כינויי כינויין אסורין. **ובית הלל** אומרים: כינויי כינויין מותרין ~ מאי? לאו מאן דאמר כינויי כינויין אסורין קסבר כינויין³ לשון אומות הן, ולמאן דאמר מותרים, קסבר לשון שבדו להן חכמים?! אלא! דכולי עלמא כינויין לשון אומות הן, ובית שמאי סברי בהני נמי משתעי אומות, ובית הלל סברי בהני לא משתעי אומות! <אויבעית, אימא: בית שמאי סברי גזרינן כינויי כינויין משום כינויין, ובית הלל סברי לא גזרינן כינויי כינויין משום כינויין!

ג היכי דמי כינויי כינויין דנדרים? אתני **רב יוסף**: "מקנמנא", "מקנחנא", "מקנסנא"! ג היכי דמי כינויי כינויין דחרס? אתני **מפשיא**: "חרקים", "חרכים", "חרפים" ג כינויי כינויין דנזירות? אתני **רב יוסף**: "מחזקנא", "מנזחנא", "מפיחנא"!

ג איבעיא להו: "מיפחזנא" מאי? "מיתחזנא" מאי? "מיתעזנא" מאי? אמר ליה **רבינא לרב אשי**: ג "קינמא" מאי? ג "קונס" קאמר, או דילמא (שמות ל) "קינמן בשם" קאמר? אמר ליה **רב אחא בריה דרב חייא לרב אשי**: ג "קינה" מאי? "קינה של תרנגולין" קאמר? או דילמא לשון דקונס? - תיבעי!

ג כינויי כינויין דשבועה, היכי דמי? <"שבואל", "שבותיאל", "שקוקאל" ג "שבואל" "שבואל בן גרשום" משמע! | אלא "שבובאל", "שבותיאל", "שקוקאל"⁴

אמר **שמואל**: אמר "אשיבתא", לא אמר כלום; "אשקיקא" לא אמר כלום; "קרינשא" לא אמר כלום

נדר ב"מוהי", הרי אלו כינויין -- תניא: **רבן שמעון בן גמליאל** אומר: האומר "במוהי" לא אמר כלום - "במומתא דאמר מוהי", הרי אלו כינויין לשבועה

משנה: האומר "לחולין שאוכל לך", "לא כשר", ו"לא דכי", "טהור", ו"טמא", "נותר", ו"פיגול" - אסור; "כאימרא", "כדירים", "כעצים", "כאשים", "כמזבח", "כהיכל", "כירושלים"; נדר באחד מכל משמשי המזבח, אף על פי שלא הזכיר קרבן - הרי זה נדר בקרבן. **רבי יהודה** אומר: האומר "ירושלים" לא אמר כלום

3 לפננו: "כינויי כינויים"
4 לפננו: "מהו", והב"ח מחקו

(יא,א) גמרא: סברוה: מאי "לחולין"? - "לא לחולין ליהוי, אלא קרבן!" גמני מתניתין? אי ר' מאיר, לית ליה "מכלל לאו אתה שומע הן", דתנן: ר' מאיר אומר: כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן, אינו תנאי! אלא ר' יהודה היא - אימא סיפא: ר' יהודה אומר: האומר "ירושלים" לא אמר כלום - מדסיפא ר' יהודה, רישא לאו רבי יהודה היא! ככולה ר' יהודה היא, והכי קתני: "שר' יהודה אומר: האומר: "ירושלים" לא אמר כלום" {וכי אמר "כירושלים", לר' יהודה מי מיתסר?! והתניא: ר' יהודה אומר: האומר "כירושלים" לא אמר כלום, עד שידור בדבר הקרב בירושלים! ככולה ר' יהודה היא, ותרי תנאי אליבא דר' יהודה!

(יא,ב) תניא: "חולין", "החולין", "כחולין", בין "שאוכל לך" ובין "שלא אוכל לך" - מותר; "לחולין שאוכל לך" - אסור; "לחולין לא אוכל לך" - מותר - גרישא מני? אר' מאיר היא, דלית ליה "מכלל לאו אתה שומע הין"! {אימא סיפא: "לחולין לא אוכל לך" מותר! ~והתנן: "לקרבן לא אוכל לך", ר' מאיר אוסר! ~וקשיא לן - הא לית ליה "מכלל לאו אתה שומע הין"! ~ואמר רבי אבא: נעשה כאומר "לקרבן יהא, לפיכך לא אוכל לך" - הכא נמי, הכי קאמר ליה: "לא חולין ליהוי, לפיכך לא אוכל לך" אהאי תנא סבר לה כר' מאיר בחדא, ופליג עליה בחדא - סבר לה כותיה בחדא, דלית ליה "מכלל לאו אתה שומע הין", ופליג עליה בחדא, בקרבן! <<רב אשי אמר: הא דאמר "לחולין", והא דאמר "לא חולין"⁵, דמשמע "לא ליהוי חולין, אלא כקרבן!"

"טהור", ו"טמא", "נותר", ו"פיגול" - אסור -- בעי רמי בר חמא: ג"הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים", מהו? #אי דקאמר בהדין לישנא, בהיתרא קא מתפיס! אלא כגון דמחית בשר זבחי שלמים, ומחית דהיתרא גביה, ואמר "זה כזה"#! - מאי? בעיקרו קא מתפיס, או בהיתרא קא מתפיס?

{אמר רבא: תא שמע: "נותר" ו"פיגול" (יב,א) - והא נותר ופיגול לאחר זריקת דמים הוא! אמר ליה רב הונא בריה דרב נתן: בנותר של עולה! {אמר ליה: אם כן, ליתני "כבשר" עולה! "לא מיבעיא" קאמר! - לא מיבעיא בשר עולה, דאסור, דהא בקרבן קא מתפיס - נותר ופיגול איצטריכא⁷ - סלקא דעתך אמינא: כאיסור נותר, כאיסור פיגול, והוה ליה כמתפיס בדבר האסור,

5 כך גרסת הב"ח, ולפננו: "לא לחולין", ונראה שיש שתי גרסות נכונות "לא חולין" ו"לחולין" עם פתח תחת הלמד, מה שאין כן "לחולין" עם שוא תחת הלמד, שאינו אסור, אבל "לא לחולין" אינו גרסה

6 כך גרסת הב"ח, ולפננו: "בבשר"

7 כך גרסת הב"ח, ולפננו: "נותר ופיגול דעולה איצטריכא"

ולא מיתסר - קמשמע לן!

{מיתיבי: איזהו איסור האמור בתורה? אמר "הריני שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו", "כיום שמת בו רבו", "כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם", "כיום שראיתי ירושלים בחורבנה". ואמר **שמואל**: והוא שנדור באותו היום ~ גְהִיכִי דְמִי? - לאו כגון דקאי בחד בשבא דמית ביה אבוה, ואף על גב דאיכא טובא חד בשבא דהיתרא - וקתני: "אסור" - שמע מינה: בעיקר הוא מתפיס! אדשמואל הכי איתמר: אמר **שמואל**: והוא שנדור ובא מאותו היום ואילך!

{אמר **רבינא**: תא שמע: "כחלת אהרן" ו"כתרומתו", מותר - הא "כתרומת לחמי תודה" אסור! (**יב,ב**) ~ והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים היא! אימא: "כתרומת הלשכה" אסור - אבל "תרומת לחמי תודה" מאי? מותר! גְלִיתְנִי "לחמי תודה", וכל שכן "תרומתו"! ? אהא קמשמע לן: תרומת לחמי תודה, תרומתו היא!

<אוי בעית, אימא: תרומת לחמי תודה נמי, קודם זריקת דמים הוא, כגון דאפרשינהו בלישה, וכי הא דאמר **רב טובי בר קיסנא** אמר **שמואל**: לחמי תודה שאפאן בארבע חלות, יצא! # וְהִכְתִּיב אַרְבַּעִים! אֲלֵמְצוּהָ! גְוְהָא בְעֵי לְמַשְׁקַל תְּרוּמָה! ~ וכי תימא דשקיל חדא ריפתא על כולה - והתנן: (ויקרא ז) "אחד מכל קרבן" - שלא יטול מקרבן על חבירו ~ וכי תימא דשקיל פרוסה מכל חד וחד, והתנן: "אחד" - שלא יטול פרוסה! - אלא דאפרשינהו בלישה, דשקיל חדא מחמץ, וחדא מן חלות, וחדא מן ריקים, וחדא מן רבוכה! #

{לימא כתנאי: "הרי עלי כבכור" - **רבי יעקב** אוסר **ורבי יהודה** מתיר - היכי דמי? ^ אי נימא לפני זריקת דמים, מאי טעמא דמאן דשרי? ! ^ ואי לאחר זריקת דמים, מאי טעמא דמאן דאסר? ! - אלא לאו (**יג,א**) דמחית בשר בכור ומחית בשר דהאיך גביה, ואמר: "זה כזה", ותנאי היא! אלא! דכולי עלמא לפני זריקת דמים, ומאי טעמא דמאן דשרי? אמר קרא: (במדבר ל) "כי ידור" - עד שידור בדבר הנדור - לאפוקי בכור, דדבר האסור הוא; ומאן דאסר, אמר קרא: (במדבר ל) "לה" - לרבות דבר האסור! {ומאן דשרי, "לה" "מאי עביד ליה! ? כמיבעי ליה למתפיס בחטאת ואשם! }ומה ראית לרבות חטאת ואשם ולהוציא את הבכור! אמרבה אני חטאת ואשם, שהוא מתפיס בנדר, ומוציא אני את הבכור, שהוא קדוש ממעי אמו! %ומאן דאסר: בכור נמי מתפיסו בנדר הוא, דתניא: משום **רבי** אמרו: מנין לנולד בכור בתוך ביתו, שמצוה להקדישו? שנאמר: (דברים טו) "הזכר תקדיש" %ומאן

מתברת נדרים - א

דשרי: כי לא מקדיש ליה, מי לא מיקדיש!?

"כאימרא", "כדירים" -- תנא: "אימרא", "לאימרא", "כאימרא";
"דירים", "לדירים", "כדירים"; "עצים", "לעצים", "כעצים"; "אישים",
"לאישים", "כאישים"; "מזבח", "למזבח", "כמזבח"; "היכל",
"להיכל", "כהיכל"; "ירושלים", "לירושלים", "כירושלים" - כולן
"שאוכל לך" - אסור, "לא אוכל לך" - מותר

מאן שמעינן ליה דלא שני ליה "אימרא", "לאימרא", "כאימרא"?
- רבי מאיר היא! {אימא סיפא: וכולן, "לא אוכל לך" - מותר
~והתנן: "לקרבן לא אוכל לך", **רבי מאיר** אוסר. ואמר **רבי אבא**:
נעשה כאומר "לקרבן יהא, לפיכך לא אוכל לך"!? אלא קשיא -
הא דאמר "לא לאימרא" - הא דאמר "לאימרא"!

משנה: האומר "קרבן", "עולה", "מנחה", "חטאת", "תודה",
"שלמים", "שאני אוכל לך" - אסור. **רבי יהודה** מתיר. "הקרבן",
"כקרבן", "קרבן", "שאוכל לך" - אסור; "לקרבן לא אוכל לך", **רבי**
מאיר אוסר

גמרא: קתני: "קרבן", "הקרבן", "כקרבן" "שאוכל לך" - אסור.
סתמא תנא כרבי מאיר, דלא שני ליה בין "אימרא" "לאימרא"
{אי ר' מאיר, הא דקתני: "הקרבן שאוכל לך" - אסור - והתניא:
מודים חכמים לרבי יהודה באומר "הא קרבן" ו"הא עולה" ו"הא
מנחה" ו"הא חטאת", "שאוכל לך" שמותר, שלא נדר זה אלא בחיי
קרבן!?! (**יגב**) אלא קשיא! הא דאמר "הא קרבן", והא דאמר
"הקרבן"! - מאי טעמא? "חיי קרבן" קאמר!

{קתני: "לקרבן לא אוכל לך", **רבי מאיר** אוסר - והא לית ליה
לרבי מאיר "מכלל לאו אתה שומע הן"!? אמר **רבי אבא**: נעשה
כאומר "לקרבן יהא, לפיכך לא אוכל לך"

משנה: האומר לחבירו "קונם פי מדבר עמך", "ידי עושה עמך",
"רגלי מהלכת עמך" - אסור

גמרא: {ורמיניהו: חומר בשבועות מבנדרים, ובנדרים מבשבועות -
חומר בנדרים, שהנדרים חלין על המצוה כברשות, מה שאין כן
בשבועות; וחומר בשבועות, שהשבועות חלות על דבר שיש בו

מתברת נדרים - א

ממש ושאין בו ממש, מה שאין כן בנדרים!?! <אמר רב יהודה:
באומר: "יאסר פי לדיבורי", "ידי למעשיהם", "רגלי להילוכך!"
דיקא נמי דקתני: "פי מדבר עמד", ולא קתני "שאני מדבר עמד"